

OKM/60/010/2018
3.2.2019

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Ammatillisen koulutuksen osasto
Hallitussihteeri Emma Thomasén

Lausuntotiivistelmä luonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta

1. Johdanto ja esityksen keskeinen sisältö

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 5.12.2018 pyytänyt lausuntoja luonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta. Lausuntoaika on ollut 14.1.2019 saakka.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa (699/2017, ns. valintaperusteasetus) lisättäisiin uusi 12 a §. Ehdotuksessa esitetään, että SORA-aloilla, joista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 81 §:ssä, koulutuksen järjestäjä voisi valtakunnallisessa yhteishaussa jättää valitsematta hakijan antamalla hänelle pääsy- tai soveltuvuuskokeesta 0 pistettä. Tämä antaisi koulutuksen järjestäjälle mahdollisuuden jo ennen opiskelijaksi ottamista ottaa paremmin huomioon hakijan soveltuvuuden alalle ja hakijan edellytykset suoriutua tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Pääsy- tai soveltuvuuskokeen järjestäminen ei olisi pakollista, vaan koulutuksen järjestäjä voisi edelleen päättää siitä, järjestääkö se pääsy- tai soveltuvuuskokeen.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi koulutuksen järjestäjän selvitys- ja ohjausvelvoitteesta suoritettavan tutkinnon tai koulutuksen valinnassa. Säännöksellä varmistettaisiin se, että hakija saa neuvontaa ja ohjausta sopivan tutkinnon tai koulutuksen löytämiseksi. Koulutuksen järjestäjän tulisi jätettäessään hakijan valitsematta pääsy- tai soveltuvuuskokeen perusteella selvittää yhdessä hakijan kanssa tämän suoritettavaksi soveltuva tutkinto tai koulutus ja ohjata hakija hakeutumaan siihen.

Lausuntopyyntö lähetettiin 51 taholle sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille (ks. liite 1. Lausuntopyynnön jakelu). Lausunnon antoi kaikkiaan 46 tahoja (ks. liite 2. Lausunnonantajat). Lausunnot ja lausuttavana ollut asetusluonnos ovat luettavissa opetus- ja kulttuuriministeriön hankesivuilta: <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM058:00/2018>

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry., Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, liikenne- ja viestintäministeriö, Tilastokeskus, Eläketurvakeskus, Oulun yliopisto ja Kansaneläkelaitos ilmoittivat, että niillä ei ole lausuttavaa tai huomautettavaa asiassa.

Positiivisesti ehdotukseen suhtautui 18 lausunnonantajaa. Koulutuskeskus Salpaus, Suomen oppisopimusosaajat ry., Vantaan kaupunki, Akavan sairaanhoitajat ja Taja ry., Opetushallitus, Liikenne- ja viestintävirasto, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry., Tampereen seudun ammattiopisto, Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Vammaisfoorumi ry., Tehy ry., Sivistystyönantajat ry., Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer, SASKY koulutuskuntayhtymä, Kirkon työmarkkinalaitos, Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä, Rovaniemen koulutuskuntayhtymä REDU ja Finlands Svenska Lärarförbundet FSL suhtautuivat ehdotukseen joko kokonaan tai pääosin myönteisesti. Nämä lausunnonantajat saattoivat esittää kuitenkin yksittäisiä kriittisiä huomioita tai muutosehdotuksia.

Negatiivisesti ehdotukseen suhtautui kahdeksan lausunnonantajaa. Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry., Suomen kuntaliitto ry., Suomen Lukiolaisten Liitto ry., Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry., Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry., Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry., Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOK ry. ja Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia suhtautuivat

ehdotukseen negatiivisesti. Nämä lausunnonantajat joko vastustivat esitystä tai esittivät pääosin kriittisiä arvioita ehdotetusta muutoksesta.

Lisäksi 13 lausunnonantajaa suhtautui ehdotukseen ilmaisematta suoraan kantaansa ehdotukseen tai heidän kantansa oli tulkittavissa varauksellisen myönteiseksi. Nämä lausunnonantajat eivät esimerkiksi pitäneet ehdotusta riittävänä toimenpiteenä, tarpeeksi tieteellisenä. Osa lausunnonantajista katsoi, että ehdotuksen sisältöä tulisi tarkentaa tai täsmentää. Lisäksi osa lausunnonantajista piti ehdotusta ongelmallisena hakijoiden yhdenvertaisuuden kannalta. Selvää kantaa eivät esittäneet Valvira, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä GRADIA, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry., Akava ry., Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry., Hyria Koulutus Oy, Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta, Oulun seudun koulutuskuntayhtymä OSEKK, Suomen yrittäjät ry., Helsingin kaupunki, Tietosuojavaltuutetun toimisto ja Suomen Diakoniaopisto Oy.

2. Yhteenveto lausunnoista

24 lausunnossa vaadittiin valtakunnallisesti yhteneväisten pääsy- ja soveltuvuuskokeiden koordinoitua. Lausunnoissa katsottiin esimerkiksi, että valtakunnalliset tavoitteet, prosessit ja toimintamallit tulisi määrittellä, ja peruskoulun päättötodistuksen tuottamaa tietoa tulisi hyödyntää laajemmin opiskelijavalinnoissa. Pääsy- ja soveltuvuuskokeiden yhdenmukaisuus nostettiin myös esille useissa lausunnoissa. Lisäksi nähtiin, että esimerkiksi merkinnät henkilön rikosrekisterissä tai päihdeongelmat tulisi määrittää esteeksi opiskelijaksi ottamiselle.

17 lausunnossa kannatettiin yleisellä tasolla esitettyä ohjausvelvoitetta. Kuntaliitto kuitenkin lausui, että ohjauksesta tulisi säätää lain tasolla, koska kyse on yksilön oikeuksista. Ohjausvelvoitteella katsottiin olevan positiivisia vaikutuksia hakijan asemaan. Velvoitteen katsottiin useassa lausunnossa olevan periaatteellisesti positiivinen asia, mutta soveltuvan huonosti yhteishaussa sovellettavaksi, esimerkiksi koska hakutoiveita ei voi jälkikäteen muuttaa tai koska hakija voi tulla valituksi toiseen alemman hakutoiveen kohteeseen. Ohjausvelvoitteen katsottiin myös sen kannatettavuudesta huolimatta olevan sisällöllisesti epäselvä, ja käytännön toteutuksen olevan hankalaa ja vaativan tarkennuksia. Uudelleenohjauksen katsottiin muun muassa sopivan paremmin henkilökohtaistamisen yhteyteen opintojen alussa. Ohjausvelvoite ehdotettiin myös ulotettavan kaikkiin yhteishaussa valitsematta jääneisiin hakijoihin. Lisäksi monessa lausunnossa kiinnitettiin huomiota ohjausvelvoitteesta aiheutuvaan työmäärään. SAKKI ry katsoi lausunnossaan, että ohjausvelvoite ei poista soveltumattomuutta selvittävien kokeiden ongelmia hakijan oikeusturvan kannalta. Lisäksi kuntaliitto katsoi, että ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetty asetuksenantovaltuus ei riitä ohjausvelvoitteesta säätämiseen.

17 lausunnossa otettiin myös kantaa siihen, että hakijoiden yhdenvertainen kohtelu tulee turvata. Useissa lausunnoissa kannettiin huolta hakijoiden yhdenvertaisesta kohtelusta. Ongelmaksi katsottiin muun muassa se, että hakijan kokeesta saama 0 pistettä seuraa oppilaitoksesta toiseen vaikka kokeissa mitataan eri asioita. Monessa lausunnossa katsottiin, että hakijoiden asema eri puolilla Suomea tai eri koulutuksen järjestäjän toteuttaman kokeen mukaan olisi vaihtelevaa, joko sen mukaan järjestääkö koulutuksen järjestäjä kokeen tai sen mukaan millaisia mittareita kokeessa käytetään. Lisäksi huolenaiheena mainittiin viranhaltijoiden oikeusturva.

14 lausunnossa otettiin kantaa siihen, että säännösten tulisi olla samat niin jatkuvassa haussa kuin yhteishaussakin. Useissa lausunnoissa nostettiin esiin se, että säännöksen soveltaminen rajoittuisi vain yhteishakuun, jolloin keskeisenä kohderyhmänä ovat nuoret, joiden soveltuvuutta siten ensi sijassa mitattaisiin. Esiin nostettiin se, että säännös ei koskisi työvoimakoulutusta eikä jatkuvaa hakua. Lausunnoissa katsottiin, että kaikissa hakuväylissä tulisi olla yhteneväiset käytännöt.

14 lausunnossa tunnistettiin yhteys SORA-säännöksiin, ja pidettiin osin SORA-säännöksiä riittävinä ja tarpeeksi toimivina. Useassa lausunnossa esitettiin, että ensisijaista olisi kehittää SORA-lainsäädäntöä ja sen toimeenpanoa. Ehdotuksen katsottiin olevan tarpeettomasti irrallaan jo polveilevasta SORA-sääntelystä, jonka katsottiin antavan jo riittävät valtuudet puuttua soveltamattomuuteen. Neljä lausunnonantajaa katsoi, että asia olisi tullut käsitellä SORA-hankkeessa. Muun muassa Suomen

Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK katsoi, että esitys tulisi kytkeä SORA-lainsäädännön valmistelun yhteyteen.

11 lausunnossa vaadittiin tutkimusta esityksen ja soveltuvuuskokeiden tueksi. Osassa lausunnoista katsottiin, että pääsy- tai valintakoe ei ole oikea-aikaista puuttumista mahdolliseen soveltumattomuusongelmaan. Monessa lausunnossa katsottiin, että luontevampaa olisi selvittää alan soveltuvuus opintojen aikana. Useassa lausunnossa katsottiin, että henkilökohtaistaminen olisi luontevin vaihe arvioida henkilön soveltuvuutta. Lausunnoissa huomautettiin myös, että kokeet tulisi järjestää tieteellisesti laadukkaasti, ja huomiota tulisi kiinnittää kohderyhmään, eli nuorten viitekehys tulisi huomioida kokeissa. Lisäksi alalle soveltuvuuden luotettavan mittaamisen katsottiin olevan vaikeaa, mahdotonta tai epävarmaa. Kokeiden kehittämiseen Usean lausunnon mukaan kokeiden ja käytettävien mittareiden kehittämiseen tulisi panostaa, sekä kokeiden tieteellinen pohja tulisi varmistaa.

Viisi lausunnonantajaa kannatti kokeen järjestämisen pakollisuutta. Neljä lausunnonantajaa puolestaan kannatti kokeiden järjestämisen vapaaehtoisuutta. Suurin osa lausunnonantajista ei ottanut asiaan kantaa.

Ohjausvelvoitteen kustannuksiin kiinnitettiin huomiota 16 lausunnossa. Useissa lausunnoissa vaadittiin lisäresursseja ohjausvelvoitteen täyttämiseksi, ja velvoite tulisikin huomioida rahoituksessa. Esimerkiksi Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer katsoi lausunnossaan, että laadukkaat ja hyvin toteutetut pääsykokeet tarvitsevat korvamerkityn rahoituksen valtion budjetista. Useammassa lausunnossa esitettiin, että tehtävän edellyttämien resurssien arviointi tulisi toteuttaa tarkemmin. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry. lausui lisäksi, että opettajien määrä on viimeisen viiden vuoden aikana vähentynyt 1 600 henkilöllä, ja opiskelijoiden määrä vastaavana aikana lisääntynyt noin 25 000 hengellä. Opinto-ohjaajien osalta OAJ lausui olevan noin 45 miljoonan euron, eli 700 opinto-ohjaajan, vaje. Lisäksi useammassa lausunnossa katsottiin, että esitys ei ole todellisuudessa kustannusneutraali. Kokeiden kustannuksiin kiinnitettiin huomiota kuudessa lausunnossa. Kuntaliitto katsoi muun muassa, että sosiaali- ja terveysalalla pääsy- ja soveltuvuuskokeiden järjestäminen tulisi maksamaan 0,6 miljoonaa euroa, ja että aiheutuvat kustannukset tulisi korvata koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti.

Kahdessa lausunnossa esitettiin kommentteja asetuksen antamisen aikataulusta liittyen kevään 2019 yhteishakuun. Lausunnossaan Tampereen seudun ammattiopisto esitti asetuksen voimaantuloajankohdaksi 1.1.2020, jolloin koulutuksen järjestäjille jäisi riittävästi aikaa tiedottamiseen ja toteutuksen valmisteluun. Vammaisfoorumi ry. ja Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta nostivat esiin vammaisten henkilöiden aseman. Lausunnoissa ehdotettiin, että vammaisten opiskelijoiksi hakeutuvien oikeus kohtuullisiin toimiin ja mukautuksiin tulisi joko kirjata asetusmuistioon tai niistä tulisi tiedottaa hakuohjeissa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto totesi lausunnossaan pitävänsä tarpeellisena, että asetusmuutoksen valmisteluvaiheessa arvioidaan myös henkilötietojen käsittelyyn mahdollisesti liittyvät vaikutukset.

Liite 1 Lausuntopyyntöön jakelu

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät
Suomen Kuntaliitto ry
Aluehallintovirastot
Ammatillisen Koulutuksen Taluspäälliköt ry
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
KT Kuntatyöntekijät
Elinkeinoelämän Keskusliitto ry
Finlands Svenska Lärarförbund Fsl Rf
Suomen Yrittäjät ry
Elinkeinoelämän Oppilaitokset ry
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry.
Sivistystyöntekijät ry
Akava ry
Ammattiosaamisen kehittämissyhtiö AMKE Oy
Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry
Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Suomen Opinto-Ohjaajat Ry, Studiehandedarna i Finland rf
Tilastokeskus
Suomen Oppisopimusosaajat ry
Saamelaiskäräjät
Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry
Opetushallitus
Ammatillisen Aikuiskoulutuksen johtajat ry
Kirkkohallitus/Kirkon työmarkkinalaitos
Urheiluopistojen Yhdistys Ry
Yksityisten Ammatillisten Oppilaitosten liitto ry
Kansaneläkelaitos
Suomen Rehtorit ry
Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto, SAKU ry
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ELY:t
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Perusopetuksen järjestäjät
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira
Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi
Suomen Ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
Suomen Lukiolaisten Liitto ry
Oikeusministeriö
Eläketurvakeskus
Koulutusrahasto
Tehy ry
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer
Vammaisfoorumi ry
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE

Liite 2 Lausunnonantajat

Helsingin kaupunki Kaupunginhallitus
Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Koulutuskeskus Salpaus
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.
Suomen Oppisopimusosaajat ry.
Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry.
Suomen Kuntaliitto ry.
Suomen Lukiolaisten Liitto ry.
Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry.
Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry.
Vantaan kaupunki
Finlands Svenska Lärarförbund FSL rf.
Akavan sairaanhoitajat ja Taja ry.
Opetushallitus
Liikenne- ja viestintävirasto
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry.
Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry.
Valvira
Tampereen seudun ammattiopisto
GRADIA - Jyväskylän koulutuskuntayhtymä
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry.
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry.
Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Suomen Diakoniaopisto Oy
Akava ry.
Ammattiosaamisen kehittämissyhistys AMKE ry.
Vammaisfoorumi ry
Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOK ry.
Tehy ry.
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Sivistystyönantajat ry.
Hyria koulutus Oy
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä
Liikenne- ja viestintäministeriö
Oulun seudun koulutuskuntayhtymä OSEKK
Tilastokeskus
Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta
Suomen yrittäjät ry.
Eläketurvakeskus
Oulun yliopisto
SASKY koulutuskuntayhtymä
Kansaneläkelaitos
Kirkon työmarkkinalaitos